

Amin Maalouf

Dezorientații

Traducere din limba franceză și note
de Alexandra Cozmolici

POLIROM
2025

Au schimbat un zâmbet de vinovăție complice. Fiecare a ales câte o delicatessă pe care a pus-o ușor pe limbă, apoi s-a lăsat pe spate în fotoliu pentru a o savura încet.

— Fără zahăr..., a repetat Ramez, răsând din toată inima.

După ce a înghițit ultimul duminic, Adam l-a întrebat pe prietenul său:

— Cum te simți atunci când ajungi bogat?

— Din câte știi, nici tu nu ești sărac!

— Nu, nu sunt sărac. Dar din salariul meu lunar de profesor abia îmi permit să cumpăr un bilet de avion Paris-Amman la clasa economică. Nu mă plâng, să fie clar, nu duc lipsă de nimic și nu-mi doresc mai mult. Dar, având în vedere profesia pe care mi-am ales-o, nu voi fi niciodată bogat.

Până atunci Ramez doar zâmbise, poate cu o ușoară stânjeneală. Deodată s-a întunecat la față. A început prin a repeta întrebarea prietenului său, dar fără tonul interogativ.

— Cum te simți atunci când ajungi bogat... În ziua în care am înțeles că afacerea noastră și-a atins scopul, că produce tot mai mulți bani și că ajunseseam, într-adevăr, un om bogat, am simțit...

Părea că ezită în alegerea cuvintelor.

— Am simțit că mi-am recăpătat pe jumătate demnitatea.

Fraza era neclară și neașteptată. Adam se pregătea să-i ceară explicații, dar a observat că prietenul său era dintr-odată foarte emoționat și a decis să-i dea timp să-și revină.

Ramez a sorbit câteva înghițituri de cafea, apoi a spus:

— De ani de zile mă trezesc în fiecare dimineață cu două sentimente contradictorii, unul de bucurie, altul de tristețe. Bucuria de a fi reușit în profesia mea, de a fi

câștigat mulți bani, de a avea o casă frumoasă și o viață de familie fericită. Dar și tristețea de a constata că poporul meu e pe fundul prăpastiei. Cei care vorbesc limba mea, cei care au aceeași religie ca mine sunt peste tot disprețuiți și, adesea, urâți. Prin naștere, aparțin unei civilizații înfrânte, iar dacă nu vreau să mă lepăd de ea, sunt condamnat să trăiesc cu această pată în frunte.

Tăcere. Adam n-a spus nimic, așa că prietenul său a continuat.

— Nu e vorba doar de solidaritate cu poporul meu sau de empatie. Mă simt umilit, umilit personal. Când călătoresc în Europa, sunt tratat cu respect, ca toți cei bogați. Oamenii îmi zâmbesc, îmi deschid ușile politicos, îmi vând tot ce doresc să cumpăr. Dar în sinea lor mă urăsc și mă disprețuiesc. Pentru ei nu sunt decât un barbar îmbogățit. Chiar și când port cel mai frumos costum italianesc, pentru ei rămân, moralmente, un sărăntoc. De ce? Pentru că aparțin unui popor înfrânt, unei civilizații înfrânte. Simt asta mult mai puțin în Asia, Africa sau America Latină, care sunt și ele maltratate de istorie. Dar în Europa o simt. N-o simți și tu?

Adam a fost luat prin surprindere.

— Poate, uneori, a spus el, fără să se compromită prea mult.

— La Paris, când vorbești arabă într-un loc public, nu ai instinctiv tendința de a coborî vocea?

— Probabil.

— Uită-te la ceilalți străini! Italienii, spaniolii, rușii, ca să nu mai vorbim de englezi sau americani. Ei nu se tem să întâlnească o privire ostilă sau dezaprobatoare. Poate că îmi fac eu probleme. Dar așa simt. Și chiar dacă aș ajunge cel mai bogat om din lume, asta n-ar schimba nimic.

Altă tăcere lungă. Ramez privea norii prin hublou. Adam a început și el să-i privească. Stewardul s-a apropiat.

La un semn al șefului, a luat platoul cu prăjituri și a revenit câteva clipe mai târziu cu un platou cu fructe.

— Știi caisele astea albe? a întrebat Ramez cu o urmă de mândrie.

A ales una, deosebit de carnoasă și de un galben atât de palid, încât părea într-adevăr albă. I-a întins-o lui Adam, care a mușcat încet din ea, închizând ochii.

— O delicatesă! N-am mai mâncat niciodată așa ceva.

— Producția e atât de redusă, încât nu sunt niciodată comercializate. Îmi sunt aduse special dintr-un mic sat de lângă Damasc.

— Nici măcar nu știam că există un astfel de gust.

— Mă bucur că îți plac. E fructul meu preferat. Și Ramzi era înnebunit după ele. Obișnuiam să-i trimit două lăzi în fiecare an. De acum înainte, ți le voi trimite ție.

Au savurat cu religiozitate încă un fruct zemos. Apoi încă unul. Dar plăcerea lor era acum umbrită de amintirea prietenului pierdut.

După un moment, Adam a spus cu simplitate:

— Deci ai fost să-l vezi...

Ramez a răspuns printr-un oftat lung, urmat de mai multe încuviințări din cap.

— Da, am fost să-l văd. Eram convins că, prezentându-i argumente solide, aș putea să-l conving să se întoarcă. Prietenia noastră nu s-a bazat niciodată, ca altele, pe tăcere, minciună sau orbire. Am discutat mereu mult, am argumentat mult și ne-am respectat părerile unul celuilalt. Credeam că așa va fi și în ziua aceea. Că îmi va spune ce-l îngrijorează, că eu voi încerca să-l liniștesc, să-i dau satisfacție și că, în cele din urmă, voi reuși să-l conving să se întoarcă sau măcar să-i smulg o promisiune. Dar am înțeles foarte repede că m-am înșelat. În momentul în care l-am văzut în rasa lui de călugăr, mi-am ieșit din fire. Ce argumente aș fi putut găsi eu, inginerul musulman, pentru a convinge un călugăr creștin să revină la

viața laică? Nu știu nimic despre teologie și mi s-a părut ridicol să-i vorbesc despre dificultățile companiei noastre. Sau despre altceva. Am avut un lapsus, ca un actor care-și uită subit replica. Așa că am început cu banalități stângace. „Ești bine, Ramzi?“ „Da, mulțumesc, sunt bine.“ „Nu-ți lipsește nimic?“ „Nu, am tot ce-mi trebuie.“ „Se poartă frumos cu tine?“ „Ramez, nu sunt la închisoare, sunt la mănăstire și am venit aici de bunăvoie.“ I-am cerut scuze. E adevărat că aveam sentimentul că sunt în vizită la vorbitorul unei închisori. Am încercat s-o dreg. „Voiam să spun: viața pe care o duci aici, printre călugări, corespunde așteptărilor tale?“ Mi-a răspuns: „Da! Îmi doream o viață simplă, voiam să mă cufund în meditație, rugăciune și reflecție. Și exact asta am găsit“. L-am întrebat dacă vrea să-l pun la curent cu ce se întâmplă în compania noastră, mi-a spus că nu. L-am întrebat dacă știe ceva despre copiii lui, mi-a spus că nu. L-am întrebat dacă îl deranjează vizita mea, mi-a spus că nu, dar după două secunde de ezitare. Atunci am înțeles că nu sunt cu adevărat binevenit. M-am ridicat. S-a ridicat și el. I-am strâns mâna ca unui străin. A zis că se va ruga pentru mine. Am ieșit, am coborât până la mașină, m-am așezat pe bancheta din spate și am început să plâng cum nu mai plânsesem de la moartea tatălui meu. Șoferul se uita la mine în oglinda retrovizoare, dar nu-mi păsa ce-ar putea gândi, n-am avut nicio rețineră, mi-am lăsat lacrimile să curgă. Ramzi era pentru mine mai mult decât un frate, și deodată, fără niciun motiv, devenise un străin. Iată povestea tristă a celor ce erau numiți „inseparabili“!

— Și mi-ai recomanda să nu mă duc să-l văd?

— Nu, sigur că nu. Trebuie să păstrăm legătura. Cu mine a fost precaut, îi era teamă c-o să pun presiune pe el să se întoarcă la viața dinainte. Și, în plus, era imediat după... transformarea sa, era prea devreme, ar fi trebuit să aștept. De-atunci a trecut un an, poate are chef să revadă un prieten.

— O să încerc să merg în zilele următoare. De fapt, am un proiect în minte. Voiam să-ți vorbesc despre asta chiar când discuția noastră a deviat. Încerc să organizez o reuniune între prietenii noștri de odinioară.

Ramez aproape că a sărit de pe scaun.

— Ce idee minunată! Visez de-atâta timp la asta! Mă simțeam așa de bine la seratele noastre! Încă îmi amintesc discuțiile, râsetele noastre! Nu m-am consolată niciodată cu gândul că grupul s-a destrămat. Nimic nu înlocuiește căldura unei găști de prieteni. Nimic, nici munca, nici banii, nici viața de familie. Nimic nu înlocuiește acele momente în care prietenii se întâlnesc, împărtășindu-și ideile, visurile, mesele! Eu, în orice caz, am nevoie de asta. Poate sunt un nostalgic incurabil, un suflet adolescentin care n-a acceptat niciodată viața de adult, dar așa sunt eu. Cu Ramzi, asta căutam: o prietenie din tinerețe care să continue la orice vârstă, atât în activitatea profesională, cât și în viața privată. Am avut-o, ani de zile, și a fost perfect. Apoi am pierdut-o...

Chipul a început să i se întunece din nou, dar și-a revenit repede.

— Nici nu mai e nevoie să-ți spun că te poți baza pe mine, doar anunță-mă când și unde are loc reuniunea, voi veni. Chiar dacă sunt la capătul lumii, voi veni. Totuși, dacă speri să-l convingi pe Ramzi să iasă din mănăstire ca să ni se alăture, vei fi dezamăgit. Cel puțin dacă nu cumva s-a schimbat radical în ultimele luni.

— Dacă mă iau după ce mi-ai spus, e o cauză pierdută. Cu toate astea, mă voi duce să-l vizitez. Și îl voi invita, vom vedea ce reacție va avea.

— Pe cine te mai gândești să inviți?

— Le-am scris deja lui Albert, care e în Statele Unite, și lui Naïm, care e în Brazilia. Vom fi noi doi, bineînțeles, Tania și Sémi. În afară de Ramzi, mă mai gândeam la Nidal, fratele lui Bilal.

Adam a pândit o reacție din partea interlocutorului său, dar acesta s-a mulțumit să clatine ambiguu din cap. Așa că l-a întrebat mai direct:

— Crezi că e o idee bună să-l invit pe Nidal?

Ramez a părut că ezită înainte să răspundă, cu o mutră resemnată.

— Da, de ce nu, invită-l!

— Nu pari entuziasmat.

— Entuziasmat, nu. Dar nici ostil.

A reflectat câteva momente.

— O să-ți spun ce cred. Într-o bună zi, militanții radicali ca el vor deveni, inevitabil, opresori. Dar azi sunt persecutați în majoritatea țărilor noastre, iar în Occident sunt demonizați. Îți dorești să aperi un asuprit, știind bine că într-o zi, foarte curând, se va comporta ca un tiran? E o dilemă pe care nu știu s-o rezolv... Așa că, dacă vrei să-l inviți, fă-o, de ce nu?

A ridicat din umeri și a făcut o pauză înainte de-a adăuga:

— La cine te-ai mai gândit?

— Mi-ar plăcea ca prietenii noștri să vină cu soțiile lor. Poate se vor plictisi ascultând poveștile noastre de veterani, dar asta va ajuta la construirea unor legături. Sper, oricum, că soția ta va putea veni.

— Te las pe tine s-o inviți când ajungem la Amman. Sunt sigur că va fi încântată.

— Sunt mai puțin sigur că partenera mea, Dolorès, va putea să ni se alăture. Muncește de dimineața până seara.

— E franțuzoaică?

— Nu, argentiniancă. Dar trăiește în Franța de douăzeci de ani.

— Na'im s-a căsătorit cu o braziliancă, presupun.

— Habar n-am, știu că e căsătorit și că are copii de vârsta studenției. Dar nu știu nimic despre soția lui. Dacă i-a pomenit vreodată numele, nu l-am reținut.